

Euskaltzaindiaren azken bilkuran, maietzaren 26-an, ontzat artu izan zen Eusebio Erkiaga euskaltzainiak aurkeztu zuen txosten au zabakdua izan zedin gure aldizkarietara, euskeraren sustraikako jatorrasunaren alde.

euskal aldizkarien zuzentzailleei eskaria, idazle batzuen zabarkeriz

EUSKALTZAINDIAREN DEIA

Euskaltzaleen arteko eztabaida batzuek, ezagunean ematu ta atzendu dirala, dirudi. Alegia, euskal-itzei buruzko eztabaidak. Euskal-itz zaharrak, gure iturburuak; euskaldundutako itz aspal-dikoak; itz sorberriak, zera, neologismu bildurgarri hoiek; eta azkenez, beste izkuntzetarik, maiz eta sarri, batere premia gabe, bolara hontan, nabarmen eta erruz artzen ditugun itzak.

Zeintzuk erabilli behar ote ditugu? Jakiña, esangura egokia duten itzak, gureak baldin baditugu, besteren alorretikakoak gusto zabarez erabiltea, ez dirudi bidezkoa. Halaere, gazteek geienbat, erdal-iturri zale amorratu agertzen zaizkigu. Dakizutenez, ugoldean dakarzkite erdal-itzok idazlanetara. Maiz, gureak bazterturik eta iñoiz, zentzu ez egokia ta ez ohitua ezarririk, eta gure izkeran, euskaldun jatorrentzat, halako arrozkerata ta euskal-gaiztoa sortuarazirik.

Beti entzun izan duguna da hauxe: zera, euskerak iguin duala itza "r" soillez asteko. Eta lehendik, aldakuntza geigarriak egin izan ditu: Erroma, Erremon, erretolika, erremu, errebida, errespetu, errota, erloju, erligiño, errifa. Eta orain, orde; rebel-dia, relativu, redentore, relazio, eta abar hor dabiltz lasai eta arro. Beste zenbait itz, gaztelaniaz "o" dutenak bukaeran, batzuetan, "u" izan ohi dute azkentzat: mediku, erloju, erregu, errespetu, errei-ñu, artikulua, azentu. Itz hoiek eta antzekoak, nola genituke jatorrago?

Halaere, lexiku arlo hori baiño ere arrisku andiagokotzat

dugu, aspaldion gazteek itzurrenean darabilten aldrebeskeria. Ta hortaz gaiñera, eta *batez ere*, euskal-aditz formak aldatzean eta atzizkiei buruz, errespeturik gabe jokatzean. Ez ahal zenduten irakurri Urliaren artikulua doakabea, euskal-atzizkien kaltez? Duana ere, galdu egin behar ote du euskerak?

Ergatiku atzizkiaren beharrianik eta “-n” atzizkiarenik ere ezpaidute erdal-izkeraz bizi diranek, letra hoiek ere, arriskuan bizi dira. Eta zer esan vokativu gizarajoari buruz? Laster garbituko du, noski, dativu zoroak: “buruan jo dio” entzun ezezik, idatzi ere, askok egiten baitute gaur.

Baiña, hontaz oiu egin nahi dugu oraingoan. Zera, euskal-aldizkarienez zuzentzaileek berarizko arreta izan dezatela, euskal-aditzaren formak zaintzeko eta batasun bidera apurka apurka erakartzeko. Artzen dituzten artikuluetan eta albistetan, zergatik ez egin, argitara baiño lehen, txit premiazko diran aldakuntza tipiak?

Eta beste zer batzuetan, nabarmen, baldintzazko ustekizun formak, zera, potentzial supositivu diralakoak, ez ditugu behar bezela zaintzen. Eta hor dabiltz, zabarkeriaz jantzita: “banintzake, balitzake, banuke, bagenduke, bagiñake...” eta abar. Zergatik ez “banintz, balitz, banu, bagendu, bagiña”?

Are geiago; beste forma hoiek ere: “bagenezakegu”, “bazeenezakezu” eta abar. Jaunok, ez ote da aski eta zuzen “bageeza”, “bazeenza” eta hola? Izkerari, berez duan muin eta indarra kendu nahi ote diogu?

Atzizkiei buruzko ixtudioa egitea ere komeni izango litzake, gaurko aldrebeskeriak ikusirik. Esaterako, “zure etxetik joango naiz” —zuenera joango naiz, edota etxera joango natzaizu esan ohi genduan guk, gure gurasoek bezela. “Goizetik, arratsaldetik” —goizean, arratsaldean esan beharrean.

Euskalpentsabidetik atera bagaite eta erdal-pentsabidean zear abiatu, euskerak ez du izango, gure ustez, duan indar eta esan-gurarik.

Labur: itzurrena zaitu behar dugu, joskera arauak eta atzizkiak orobat, eta aditzaren formak. Osterontzean izkeraren indarra, izakera, moteldu, illundu, ta nahasmendu biurtuko dugu. Eta jakiña, konpreni eziña ditekean izkera ez du iñortxok ere ezer-tarako nahi izanen.

*Eusebio Erkiaga,
Euskaltzaiñak*